

CIRKUŠKA PEDAGOGIKA

Anja Mikič, Meta Rutar, Špela Razpotnik,
Maja Dekleva Lapajne in Bojan Dekleva

 socialno
pedagoške teme

socialno
pedagoške teme

CIRKUŠKA PEDAGOGIKA

Avtor/-ice: Anja Mikič, Meta Rutar, Špela Razpotnik,
Maja Dekleva Lapajne in Bojan Dekleva

Recenzentki: dr. Sonja Žorga in dr. Alenka Kobolt

Lektorica: Katarina Mihelič

Fotografije: Bojan Dekleva, Žiga Gorišek, Denis Crovella, Anja Mikič

Oblikovanje naslovnice: studiobotas

Oblikovanje in prelom: studiobotas

Izdajatelj: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Za izdajatelja: dr. Janez Krek, dekan

Dosegljivo na: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531430>

Leto izzida: 2013

Pripravo in izdajo knjige sta finančno podprla Mestna občina Ljubljana ter Slovensko združenje za cirkuško pedagogiko — CIRKOKROG.

© 2009, 2013 Avtorji

CIP - Kataločni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.01:791.83(0.034.2)
791.83:37

CIRKUŠKA pedagogika [Elektronski vir] / avtor/-ice Anja Mikič
... [et al.] ; [fotografije Bojan Dekleva ... et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana :
Pedagoška fakulteta, 2013. - (Socialno pedagoške teme ; 07)

Način dostopa (URL): <http://www.biblos.si/lib/book/9789612531430>

ISBN 978-961-253-143-0 (pdf)
1. Mikič, Anja, 1980-
268015616

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

CIRKUŠKA PEDAGOGIKA

Avtor\-ice: Anja Mikič, Meta Rutar, Špela Razpotnik,
Maja Dekleva Lapajne in Bojan Dekleva

Ljubljana, 2013

KAZALO

PREDGOVOR	7
I CIRKUŠKA PEDAGOGIKA: KULTURNA ANIMACIJA KOT ODZIV NA IDENTITETNE DILEME MLADIH	10
POBEG IZ NEGOTOVOSTI – GRAJENJE IDENTITETE	10
OD TRDNIH SOLIDARNOSTNIH SKUPIN DO PREHODNIH IN NEOBVEZUJOČIH SCEN MLADI, SOCIALNA IZKLJUČENOST IN POLJE MLADINSKEGA DELA	13
CIRKUŠKA PEDAGOGIKA MED TRANSGRESIJO, SOCIALNO PEDAGOGIKO, MLADINSKIM DELOM IN KULTURNO ANIMACIJO	21
ODPRTA VPRAŠANJA IN VIZIJE	26
LITERATURA	29
II CIRKUS – MEDIJ DELA Z LJUDMI	31
1 CIRKUS, OTROŠKI IN MLADINSKI CIRKUS	31
1.1 RAZVOJ CIRKUSA	31
1.2 ZAMISEL OTROŠKEGA IN MLADINSKEGA CIRKUSA	38
1.3 UVELJAVITEV IN ŠIRITEV OTROŠKEGA IN MLADINSKEGA CIRKUSA	41
2 POZITIVNI UČINKI CIRKUSA IN CIRKUŠKE PEDAGOGIKE	43
2.1 SPLOŠNI UČINKI	43
2.2 POZITIVNI UČINKI POSAMEZNIH CIRKUŠKIH DISCIPLIN	46
2.2.1 Akrobatika	46
2.2.2 Ekvilibristika	50
2.2.3 Klovnovstvo	51
2.2.4 Žongliranje in čaranje	53
2.3 UPORABNOST V CIRKUSU PRIDOBLENEGA ZNANJA V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU	56
2.4 UČINKI PREDSTAVE IN NJENEGA ORGANIZIRANJA	58
3 RAZLIČNI VIDIKI IN OBLIKE CIRKUSA	62
3.1 SOCIALNI CIRKUS	62
3.2 PREVENTIVNI IN TERAPEVTSKI VIDIKI CIRKUSA	64
3.3 MEDKULTURNI VIDIK CIRKUSA	66
3.4 CIRKUS ZA MLADOSTNIKE IN MLADOSTNICE	66
3.5 CIRKUS V ŠOLI	68
3.6 PSIHOLOŠKI VIDIK CIRKUSA IN SIMBOLIZEM CIRKUŠKIH TOČK	70
4 LITERATURA	73
III PRESEGANJE OMEJITEV – CIRKUS MED SVOBODO IN UREJENOSTJO	76
1 UVOD	76
2 CIRKUS JE...	78
3 TELO	79
3.1 NEMOGOČE TELO	80
3.2 (O)MEJE(VANJE) TELESA SKOZI ČAS	80

4 INTEGRACIJA TELESA IN DUHA	84
4.1 HUMANISTIČNO OZADJE	84
4.2 INTEGRATIVNI PRISTOP	85
5 CIRKUŠKA PEDAGOGIKA	90
5.1 IDEJE ZAČETNIKOV	90
5.2 ANIMACIJA	91
5.3 ZDRUŽEVANJE DISCIPLINE IN KAOSA	95
5.3.1 Razsežnosti večine	98
5.3.2 Okvirji naučenega	101
5.3.3 Vzdušje spontanosti	107
5.4 PREK FRUSTRACIJE DO (PONOVNE) FASCINACIJE	115
5.4.1 Negotovost	118
5.4.2 Iskanje gotovosti - stik s tlemi	121
5.4.3 Podpora skupine	124
5.5 DRUŽBENA KREATIVNOST	126
5.5.1 Gledališče kot družbena akcija	128
6 PEDAGOG V CIRKUŠKI ARENI	130
7 LITERATURA	134
IV SVET KLOVNA	136
KOMUNIKACIJA	136
DVOJNA IGRA	137
NAIVNOST	138
ČUSTVA	139
PREPROSTOST	139
NEUSPEH	140
MOČ KLOVNA	140
ODNOS MED KLOVNI	142
PRIPOROČENA LITERATURA	143
PRILOGA 1 – ŠTIRI DELAVNICE CIRKUŠKE AKROBATIKE	145
PRILOGA 2 – OPIS IZBRANIH CIRKUŠKIH ORGANIZACIJ IN PROJEKTOV	169
PRILOGA 3 – RAZVOJ IN UVELJAVLJANJE CIRKUŠKE PEDAGOGIKE V LJUBLJANI	174
PRILOGA 4 – KRATKE PREDSTAVITVE AVTORIC IN AVTORJA KNJIGE	178
STVARNO KAZALO	181
AVTORSKO KAZALO	183

PREDGOVOR

Pričujoča knjiga predstavlja prvo obsežnejšo (to je knjižno) objavo v slovenščini na temo cirkuške pedagogike, pred tem pa sta bila v slovenščini objavljena na to temo le dva članka, prvi slovenske avtorice in drugi, prevod nemškega avtorja. Knjiga je torej za Slovenijo pionirska, kar lahko prinaša dobro in slabo. Dobro je to, da bo za bralce (vsaj tiste, ki niso tovrstnih informacij iskali že v drugih jezikih) v njej morda skoraj vse novo, slaba ali vsaj ne najboljša pa bo morda njena heterogenost, torej to, da knjiga ni specializirana ali poglobljena v kakšno od cirkuškopedagoških specialnosti, temveč poskuša pokrivati marsikaj, čim več različnih vidikov cirkuške pedagogike.

Avtor/-ice posameznih prispevkov v knjigi izhajamo iz dveh 'krogov' – večina iz kroga društva z imenom *Slovensko združenje za cirkuško pedagogiko – Cirkokrog* in manjšina iz kroga društva *Rdeči noski – klovni zdravniki*, ki je povezana z mednarodno organizacijo *Red Noses International*. Takšna avtorska skupina je nastala iz dveh razlogov: prvič, ker se poznamo, in drugič, ker v slovenskem prostoru nismo spoznali drugih organizacij, ki bi se ukvarjale s cirkuško pedagogiko oziroma z drugačnim načinom cirkuškega ukvarjanja, kot so pretežno artistični, veščinski ali komercialni načini. Avtor/-ice knjige smo zaradi svoje izobrazbe in specifičnih življenjskih poti blizu socialnim temam in s tem socialnemu cirkusu, ki praviloma vključuje tudi pedagoške teme in pristope.

Knjiga je plod dela zadnjih desetih let, in sicer dela v več poljih: za dejavnost samo je seveda najpomembnejše razvojno delo pri oblikovanju prakse cirkuške pedagogike, le-to pa je spremljalo raziskovalno delo predvsem iz dveh polj – študija mladine in raziskovanja socialne izključenosti, ki pomagata prej omenjeno prakso strokovno uokviriti. Pomembno je bilo še gledališko razvojno delo, ki se izraža predvsem v enem od poglavij knjige.

Knjigo sestavljajo štiri razprave, vsebovane v poglavjih I do IV, ter nič manj pomembne priloge. Prvo poglavje predstavlja poskus družbene oz. sociološke umestitve novega vala zanimanja za cirkus in cirkuške pedagogike v kontekst sodobne, postmoderne, globalizirane, individualizirane družbe tveganja, ki

jo označujejo konec mladine, nove oblike socialne izključenosti in nove oblike identitetnih politik mladih. Poglavlje povezuje cirkuško pedagogiko s kulturno animacijo in mladinskim delom ter odpira vprašanja resničnih dometov te nove oblike mladinske participacije oz. prizadevanj mladih za avtonomno obvladovanje svojega življenjskega prostora. Drugo in tretje poglavje sta pedagoški v ožjem pomenu besede, saj se ukvarjata s pedagoškimi vprašanji, kot so metode in načela dela v cirkuški pedagogiki, oblike te dejavnosti ter vprašanje notranje strukturiranosti in ciljnosti te pedagogike. Četrto poglavje je v največji meri gledališko in razdeluje (gledališka) načela delovanja (cirkuškega) klovna. Najobsežnejša (to je prva) od prilog opisuje strukturo štirih cirkuškopedagoških delavnic in v tem okviru tudi navodila za posamezne vaje, ki sestavljajo delavnice. Skrivnost cirkuške pedagogike pa ni predvsem v vajah in njihovem opisu, temveč v duhu uvajanja in izvajanja teh vaj, v duhu, načelih in načinih vodenja cirkuškopedagoške skupine, ki naj vključujejo fascinacijo, igrivost, multikulturnost, vključevalno in nestorilnostno naravnost ob magičnem pogoju notranje, intrinzične motivacije in zabavnosti. Tako teh načel kot izvedbe vaj se je težko ali nemogoče naučiti iz knjige, zato vsem, ki bi jih zanimala iniciacija v cirkuške skrivnosti, toplo priporočamo vključitev v kakšnega od seminarjev ali strokovno vodenih delavnic cirkuške pedagogike.

Že pregovorno cirkus povezujemo s posebno atmosfero, irealno, magično, mogoče tudi nostalgичno. Na vsak način je za večino ljudi poseben svet, ki nima veliko skupnega z njihovim vsakdanjikom. Cirkus – mesto šotorov z vonjem po živalih, klovni, akrobati in tudi posebna umetnost glasbe, luči, bleščečih, fantastičnih kostumov, napetosti, neverjetnih spretnosti artistov. Tako akterjem kot gledalcem predstavlja predvsem čutno izkustvo, avtentično doživetje ter dogodek tu in zdaj. Gre pravzaprav za zmes čutne realnosti in umetniške fikcije, povezavo med telesom in umetnostjo z duhom ljudske tradicije.

po Schnapp (2000)

Knjiga je dodatno opremljena (v osenčenih delih) s pomembnimi citati drugih avtorjev pa tudi s poudarjenimi mislimi, ki jih sicer najdete v besedilu štirih poglavij. Še dodatno gradivo opisuje popularno kulturne prikaze in refleksije cirkusa v štirih celovečernih filmih ter v njih tematizirana širša družbena dogajanja in pojave.

Poglavje I je pripravila Špela Razpotnik, poglavje II Anja Mikič, poglavje III Meta Rutar in poglavje IV Maja Dekleva Lapajne. Med prilogami je pomembnejša priloga I, ki jo je tudi pripravila Anja Mikič. Pri marsikaterem od poglavij je prišlo tudi do nekoliko mešanega avtorstva, kjer je delo enega vplivalo na drugega, ali kjer je eden prispeval kakšen del besedila v poglavju drugega. Prikaze filmov v okvirčkih je pripravil Bojan Dekleva in knjigo kot celoto s sodelovanjem Špele Razpotnik tudi uredil. Kljub vsemu temu prepletanju ter heterogenosti

vsebin in pristopov smo se odločili, da bodo – ob formalno skupnem avtorstvu knjige – posamezni deli knjige napisani prvoosebno in v ednini. Obenem tudi velja, da so v tej knjigi uporabljeni izrazi oziroma poimenovanja oseb v ženski ali moški obliki, nanašajo pa se vedno na oba spola.

Ukvarjanje s cirkusom in cirkuško pedagogiko se je za avtorice/-ja začelo (in v veliki meri tudi nadaljevalo) kot igra, fascinacija, radost in kreativno odpiranje – in drugače pri cirkusu tudi naj ne bi bilo. Naj še za čim več od vas, bralk in bralcev, velja podobno!

Na koncu se avtor/-ice zahvaljujemo sofinancerjem izdaje te knjige, predvsem Mestni občini Ljubljana, ki tudi sofinancira mnogo cirkuškopedagoških dejavnosti v MOL, Slovenskemu združenju za cirkuško pedagogiko – Cirkokrog pa tudi vsem udeležencem cirkuškopedagoških delavnic, krožkov, seminarjev, taborov in podobnih srečanj, s katerimi smo skupaj ustvarjali cirkuško pedagogiko.